Mohamed Ramzan Nizam
Kuwait

හදීස් අංක^k ì jok iuyrl& **01**
Sayings of Prophet Muhammad (PBUH)

ŊĬ ĎžłƮ ČŸƒ ŷĂŃƖƐ Ƙǂžăžł : ŷGƥ ŃǇbjƵ ČŸƒ ĐŏƲ'Ɛ ƁƔGŮƮP!ƒ ƁǇŃ ƐǆǆƵ ż ƒ ƅƅ' ŎƁD ŁǇŏŋǆžƊŃž!ƒ ƁŏǆžŐ ǇƵ

Ĭ Żǫ ŃǇƘƐŋŃǌ ǇƘǇGǂ ǇǆžŽ ÜăĂŽ Għž ĆăƐǆžƒ ŷǂĉ GǆžŮǫĂ ŕƘŽőŲ!GB ŷGǆžƵŪƒ GǆžŮǫ((ŷĂƖŏ ƁžŰƖĂ ŃǇŏžƵ ČŸƒ

Għjŏǂbjŏ ƖDƐǆžƒ ĂD GħjŃŏŋƮŏ GŏbjŏĉǇƘƐŋŃǌ ǇƘǇGǂ ǇǆžĂ ÜŃǇĉĂŃƖƐĂ ČŸƒ ŀĬ !ǫ ŃǇƘƐŋƁjŽ ŃǇĉĂŃƖƐĂ ČŸƒ

ŊžŏŃƖŃžĂ ŋĬ ƐGPŃ!ƒ ŃjƒĂƐ))ŃǇŏŽǫ ƐŋGŃǌ Għž Ĭ Żǫ ŃǇƘƐŋƁjŽ

අමීර් අල් මු:මිනීන්, උමර් ඉබ්නුල් කත්තාබ් r , h , , dy wky **තුමා පවසන්නේ නම්:** **නබි** i , , , , dy wff , yj i , , ï **තුමා මෙසේ පවසන අයුරු මා අසා සිටියෙමි, එනම් "අනිවාර්යයෙන්ම සියළුම ක්‍රියා කලාපයන් චේතනාවන් මත රැඳී ඇත. තවද සෑම මිනිසෙකුටම තමන් චේතනා කළ දෙයම අයත් වේ. කවුරුන්ගේ හිජ්රතය (තම රට, ගම අත්හැර යෑම) අල්ලාහ් තආලා හා නබි** i , , , , dy wff , yj i , , ï **තුමා වෙනුවෙන් තිබුනේද ඔහුගේ එම හිජ්රතය අල්ලාහ් හා නබි** i , , , , dy wff , yj i , , ï **තුමා හටම වන්නේය. තවද කවුරුන්ගේ හිජ්රතය මෙලොව දෙයක් පතා හෝ කාන්තාවක් විවාහ කර ගැනීම සඳහා තිබුනේද එම හිජ්රතය ඔහු පැතූ දේ සඳහාම වන්නේය." (අල්-බුකාරි හා මුස්ලිම් ග්‍රන්ථවල වාර්තා වී ඇත)**

මෙම හදීසය අල්-නීයා " النية " **(එනම් චේතනාව, අභිප්‍රාය) යන්න යම් කිසි ක්‍රියාවක නිවැරදිභාවය පිළිබඳ නිගමනය කරන්නා වූ මිම්මක් ලෙස ගත හැකි බව අඟවනනේය. තවද**

චේතනාව පිරිසිදු වන තැන ක්‍රියාවන්ද යෝග්‍ය වන අතර එය පිරිසිදු නොවුවහොත් ක්‍රියාවන්ද යෝග්‍ය නොවන්නේය. යම් අන්දමකින් චේතනාව හා ක්‍රියාව එකවර සම්බන්ධ වන්නේද ඒ හා අවස්ථා 3ක් පැහැදිලි වන්නේය. පළමුව, එම ක්‍රියාව අල්ලාහ් foú÷k හට බියෙන් කිරීමය. එය ගැත්තන් කරන්නා වූ දේව මෙහෙයයි. දෙවනුව, එම ක්‍රියාව කුසල් හා ස්වර්ගය බලාපොරොත්තුවෙන් කිරීමය. එය ව්‍යාපාරිකයන්ගේ දේව මෙහෙයයි. තෙවනුව, මේ දේ සියල්ල අල්ලාහ් තආලාගෙන් ලැජ්ජා සහගත ස්වරූපයකින්, ඔහුට ඉටු කළ යුතු යුතුකමක් ඉටුකරන්නා සේ, ඔහුට තුති පුද කරන්නා අයුරින් කිරීමයි. තවද මොහු මේ දේ වලත් තමන් තමාගේ යුතුකම් හරිහැටි ඉටුනොකරනනේය යන හැගීමක්ද ඇති කර ගනී. මෙයට හේතුව තමන්ගේ ක්‍රියාව පිලිගැනුනේද නැද්ද යන බිය ඔහුගේ සිත තුල තිබීමය. මෙය ඉස්ලාම් අපට මග පෙන්වන නිදහස් මිනිසුන් ඉටු කළ යුතු දේව මෙහෙය වන්නේය. නබි i,,,,dy wff,yji,,ï තුමාද අප හට කියා සිටියේ මේ ආකාරයෙන් පුණ්‍යකාරක ක්‍රියාවන් කිරීමටය. ආයිෂා r,wk,dy wkyd තුමිය නබි i,,,,dy wff,yji,,ï තුමාගෙන් ඔහුගේ රාත්‍රී නැමදීම්වලින් පා ඉදිමී ඇති අයුරු දැක "නබි තුමනි, කිමද මෙලෙස කරදර වන්නේ, ඔබ තුමාගේ පෙර හා පසු වූ පාපයන් හට අල්ලාහ් තආලා සමාව දී ඇත්තේය" යනුවෙන් ඇසූවිට "මා ස්තුතිවන්ත වහලෙකුව සිටිය යුතු නොමවන්නේද?" යනුවෙන් පැවසීය. තවද නැමදීම් වලින් හොදම නැමදීම් වන්නේ බියෙන් කරන්නා වූ වතාවන්ද එසේත් නොමැති නම් බලාපොරොත්තුවෙන් කරන්නා වූ වතාවන්ද යන්න සොයා බැලීමද ඉතාමත් වැදගත් වන්නේය. ඉමාම් ගසාලි ryu;,,,d wff,y තුමා "බලාපොරොත්තුවෙන් කරන්නා ලබන වතාවන් ඉතාමත්

ශ්‍රේෂ්ඨය. කිමද යත් බලාපොරොත්තුව ආදරය හා කරුණාව ඇති කරන අතර බියෙන් කරන්නා වූ වතාවන්වල ප්‍රතිඵලය වන්නේ බැගෑපත් විමක්ය" යනුවෙන් පැවසුවේය*. ඉහත සඳහන් අවස්ථා 3ම යම් කිසි දෙයක් අල්ලාහ් foú÷k වෙනුවෙන් කරන්නන් හා සම්බන්ධ වූ ඒවා වන්නේය. තවද අහංකාරකම, ආඩම්බරකම යන්නද අල්-ඉක්ලාස් ("الإخلاص",පරිශුද්ධ චේතනාව) හා සම්මිශ්‍රණය විය හැකිය යන්නද ඉතාමත් සැලකිල්ලට ගත යුතුය. යම් කෙනෙකු තමන්ගේ කුසල් වතාවන් පිළිබඳ ආඩම්බර වන්නේද ඔහුගේ එම ක්‍රියාවන් සියල්ල බිඳී විසිරී යන්නේය. තවද තවත් අවස්ථාවක් අප සැලකිල්ලට භාජනය කල යුතුය. එනම් යම් කිසි වතාවන් මෙලොව හා පරලොව දෙකම පතා ඉටුකරන්නා වූ අවස්ථාවයි. මේ අවස්ථාව විග්‍රහ කිරීමේදී ආගමික විශාරදයින් මෙම ක්‍රියාවන් පිලිනොගෙනෙනා බව ඇගවූහ. මෙයට සාක්ෂියක් වශයෙන් හදීස් අල්-කුද්සි හි වූ "අල්ලාහ් තආලා පවසන්නේ නම් 'මා සහකාරයන්ගෙන් ඉතාමත්ම පොහොසත් වන්නෙමි, කවුරුන් හෝ කුසල් ක්‍රියාවන් කර එහි මා හා තවත් කෙනෙකු සම කරන්නේද එම ක්‍රියාවන් වලින් මා නිදහස් වන්නෙමි' " යන්න ගත හැක.

අල්-රියා ("الرياء" ප්‍රදර්ශනය කිරීම, අන් අය දැකීම සඳහා වතාවන් කිරීම) යන්න ප්‍රධාන වර්ග 2කට බෙදිය හැකිය.

---

* මෙම අදහස යම් අන්දමකින් පිළිගත හැකිඅතරම, මා මෙයට වෙනස් අන්දමකින් වූ මතයක් පිළිගන්නෙමි. එනම් බියෙන් හා ආශාවෙන් (බලාපොරොත්තුවෙන්) යන දෙකත් සමගින් කරන්නා වූ වතාවන් හා අනෙකුත් කුසල කර්මයන් ඉතාමත් උතුම්ය. [illegible] (يدعون ربهم خوفا وطمعا) [illegible]. එනම් ඔවුන් වතාවන් හා දුආවන් කරනා අවස්ථාවලදී අල්ලාහ්ගේ දඬුවම්, නිරය යන දෑ වලින් බියකින් හා කුසල්, ස්වර්ගය යන දෑ වලට ආශාවෙන් කරන්නෙහුය.

එයින් එකක් නම් වැදුම් පිදුම් වලින් මිනිසුන්ගේ සැලකිල්ල හැර අන් කිසිවක් නොපැතීමයි. අනෙක නම් එමගින් අල්ලාහ් foú÷k හා ඒ සමගම අන් අයත් තම චේතනාව හා සම්බන්ධ වීමයි. මෙම අවස්ථා 2කම කුසල් වතාවන් නිශ්ප්‍රභ කරන්නා ඒවා වන අතර මෙම අවස්ථා සැලකිල්ලට ගෙන ආගමික විගතුන් උදාහරණයන් ඉදිරිපත් කර ඇත. මේවා අවධාරණයට ගැනීමේදී, "යම් දෙයක් අල්ලාහ් තආලා වෙනුවෙන් ඉටු වූයේද එය පිලිගැනේ, යම් දෙයක් මනුෂ්‍යයන් වෙනුවෙන් ඉටුවූයේද එය පිලිනොගැනේ" යනුවෙන් අල්-සමර් අල්-කන්දි තුමා සදහන් කලේය. ඒ අනුව කවුරුන් හෝ අනිවාර්ය වූ සලාතයන් එය අල්ලාහ් තමා හට නියම කළදෙයක් මා ඔහු වෙනුවෙන් ඉටු කරන්නෙමි යන චේතනාවත් සමග ඉටු කරන්නා අතරතුර අන් අය මා දෙස බලා සිටින්නා හෙයින් ඉතාමත් සුන්දරව, දීර්ගව ඉටුකරන්නා අවස්ථාවේදී එම අනිවාර්ය සලාතය ඔහුගෙන් පිලිගැනෙන අතර අන් අය නිසා සිදුවූ හැඩගැන්වීම් පිලිනොගැනේ. තවද විශිෂ්ඨ ආගමික විගතකු වූ ඉස්සුද්දීන් බින් අබ්දුල් සලාම් තුමා ගෙන් මේ ගැන ප්‍රශ්ණ කරණු ලැබූ අවස්ථාවේදී ඔහු "මා මේ වූ කුසල් වතාවන් නිශ්ප්‍රභ නොවේවා යැයි පතමි, මේ සියල්ල මෙම වතාවන්හි ලක්‍ෂණයන්හි මේ අන්දමින් චේතනාව මිශ්‍ර වූ අවස්ථාව හා සම්බන්ධ වූ විටය, මෙය කුසල වතාවක (උදාහරණයක් ලෙස අනිවාර්ය සලාතයක) මූල්‍ය චේතනාව හා මිශ්‍ර වූ කලී එම වතාව පිලිනොගැනේ" යනුවෙන් පැවසුවේය.

අල්-රියා නම් වූ මෙම ප්‍රදර්ශනය කිරීම වතාවන් කිරීමේදී මෙන්ම අත්හැරීමේදීද දක්නට ලැබිය හැක. "යම් වතාවක් අන් අය වෙනුවෙන් අත් හරින්නේද එයද අල්-රියා වේ, යම් වතාවක් අන් අය වෙනුවෙන් කෙරෙන්නේද එය ෂිර්ක් (

"الشرك "සමකිරීම) වේ, අල්ලාහ් foú÷k මේ දෙකෙන්ම නුඹ මුදවා තිබීම අල්-ඉක්ලාස් (පරිශුද්ධ චේතනාව) වේ" යනුවෙන් අල්-ෆලීල් බින් අය්යාල් සඳහන් කර තිබේ. මෙය උදාහරණයන් උපකාරයෙන් පැහැදිලි කිරීම ඉතාමත් වැදගත්ය. එනම් කවුරුන් යම් කුසල වතාවක් කරන්නට සිතා අන අය මා දෙස බලා සිටියි යනුවෙන් සිතා නොකර අත්හරින්නේද එය ප්‍රදර්ශණය කිරීමකි. ඒ කිමද යත් එය අන් අය වෙනුවෙන් නොකළ දෙයකි. මෙහි සඳහන් කළ යුතු වැදගත් දෙයක් ඇත, එනම් කාටත් නොපෙනෙන පරිදි පසුව ඉටුකිරීම සඳහා අත්හැරීම ඉස්ලාම් අගය කරන්නා දෙයකි. නමුත් මෙය අනිවාර්ය වූ සලාතයක්, අනිවාර්ය වූ සකාත් හෝ අනුගමනයට ගැනෙන විගතකු මගින් කෙරෙන වතාවන් නම් එලිපිට කිරීම ඉතාමත් සුදුසුය. ප්‍රදර්ශණය කරන්නා වූ චේතනාව කුසලයන් නිශ්ඵල කරන්නා සේම ඇසෙන්නට සැලැස්වීමද ඒ හා සමාන වන්නේය. එනම් හුදකලාවේ අන් අයට නොපෙනෙන ලෙස යම් කුසල් වතාවක් කර පසුව එය අන් අයට කියාපෑම මෙයට ඇතුලත් වේ. නබි (සල්) තුමා "කවුරුන් හෝ අන් අය තමා ගැන කථා කිරීම සඳහා වතාවන් කරන්නේද එලෙසෙන්ම අල්ලාහ් තආලා ඔහු ගැන කථා කෙරෙන ලෙස සලස්වන්නේය, කවුරුන් අන් අය තමා දෙස බැලීම ආශා කරන්නේද එයද අල්ලාහ් තආලා ප්‍රදර්ශනයට ලක් කරන්නේය" යැයි පවසා තිබේ. මෙය විග්‍රහ කිරීමේදී, ආගමික විගතුන් "මෙය කරන්නා අන් අය විසින් පිළිපැදෙන්නෙකු නම්, මෙය කරන්නේ අන් අය උනන්දු කිරීමට නම් මෙහි කිසිදු ප්‍රදර්ශනයක් නොමැත" යනුවෙන් සඳහන් කළහ. මෙම අවස්ථා සැලකිල්ලට ගැනීමේදී අල්-මර්සබානි ryu;,,d wff,y ගෙන් උපුටා දැක්වීම ඉතාමත් වැදගත්ය. ඔහු "සලාතය ඉටු කරන්නෙකු ඔහුගේ සලාතය පිලිගැනෙන්නට නම් අංග 4ක්

පූර්ණ කළ යුතුය : හදවත් පිවිසුම, පූර්ණ වූ බුද්ධිමය සාක්ෂිය, ප්‍රධාන අංගයන් පූර්ණ වීම හා අවයවයන් දේව භාරවීමය. කවුරුන් පූර්ණ හදවත් පිවිසුමකින් තොරව සලාතය ඉටුකරන්නේද ඔහු සල්ලාලකමින් සලාතය ඉටුකරන්නෙකි, කවුරුන් පූර්ණ බුද්ධියකින් තොරව සලාතය ඉටුකරන්නේද ඔහු මන්ද බුද්ධියෙන් වැරදි ලෙස සලාතය ඉටුකරන්නෙකි, කවුරුන් තම අවයවයන් දේව භාර නොකර අඩු පාඩු සහිතව සලාතය ඉටුකරන්නේද ඔහු වැරදි සලාතයක් ඉටුකරන්නෙකි. කවුරුන් මෙම අංගයන් සියල්ල පූර්ණ කරන්නේද ඔහු පරිපූර්ණ සලාතයක් ඉටුකරන්නෙකි" ලෙස එතුමා ඉතාමත් පැහැදිලි කලේය.

හදීස් හි වචන මට්ටමේ අර්ථ දැක්වීම :

"සියලුම ක්‍රියාවන් චේතනාව මතම රැඳී තිබේ" යන්නෙන් අදහස් කරනුයේ අ:මාල් අල්-තාආත් නැමති අපගේ යුතුකම් හා සම්බන්ධ වූ ක්‍රියාවන්ය. මෙයට අල්-මුබාහාත් (KGo'Ghdž!f) නැමති කිරීමට අවසර ලත් ක්‍රියාවන් අයත් නොවන්නේය. ඒ වගේම පරිශුද්ධ වූ චේතනාව හරාම් (" Džf2o", තහනම්) වූ හා මක්රූහ් (" ljĂ2‡dž", නොකර සිටීම වඩාත් සුදුසු) දෑ හා සම්බන්ධ නැත. මෙයට උදාහරණයක් ලෙස, බැලීමට තහනම් වූ දෙයක් යම් කෙනෙක් අල්ලාහ්තආලාගේ මැවීම් දෙස බලා චින්තනය කිරීම සඳහා බලන්නෙමි යන චේතනාවෙන් බැලීම ගත හැකිය (හරාම් වූ දෙයක් චේතනාව ආශ්‍රයෙන් හොඳ දෙයක්ව කිසි විටකත් මාරුනොවේ. තවද (නියත වශයෙන්ම වතාවන්...) යන්න සැලකිල්ලට ගැනීමේදී එයින් කුසල් වතාවන්හි සාර්ථකත්වය, නිවැරදිභාවය, පිළිගැනීමේ හැකියාව, පූර්ණත්වය සඳහන් කර ඇති බව අනාවරණය වේ. දෛනික ජීවිතයේදී අප කරන්නා වූ යම්

යම් දෑ (උදා. රාත්‍රියෙහි පහන් නිවීම, දොරගුල් ලෑම, සතුන්ට ආහාර දීම..) යනාදිය අල්ලාහ්තආලාගේ අණ පිලිපදින්නෙමි යන අදහසින් කිරීමේදී ඒ සඳහා කුසල් හිමිවන අතර එම චේතනාව සිත තුල නොමැති විට (එය දෛනික ක්‍රියාවක් නිසා) කුසල් හිමි නොවේ. මෙම මාතෘකාව පිළිබඳ කථා කිරීමේදී අල්-නීයා යන්නෙන් අදහස් කරනුයේ කුමක්ද යන්න අර්ථ දැක්වීම ඉතාමත් වැදගත් වේ. භාෂාව අනුව එය "අදහස් කිරීම, අධිෂ්ඨානය කිරීම, චේතනාව, සිතීම" යන්න සඳහන් කළ හැකිය. ආගමික මුහුණුවකින් විග්‍රහ කිරීමේදී එය යම් කිසිදෙයක් කිරීමට (බලවත් වෑයමක්ද ඇතිව) අදහස් කර ගැනීම යනුවෙන් අර්ථ දැක්විය හැකිය. මෙම චේතනාව සිතෙහි ඇතිකරගෙන එය පසුව කිරීමට පරක්කු කළද එයද මෙයටම ඇතුළත් වන්නේය. තවද අල්-නිය්යා යන්න වැදගත් වන්නේ ඇයි යන්න සොය බැලීමද ඉතාමත් වැදගත්ය.

පුරුද්දට කරන යමක් ඉබාදත් ("عبادة", නැමදීම්) ලෙස කරන දේ වලින් වෙන් කර ගැනීම මෙහි මූලිකම අරමුණ වන්නේය. මෙයට අමතරව ඉබාදත් වර්ග වලදී පවා ඒවා එකිනෙකින් වෙන්කර පහදා ගැනීමක්ද මේ මගින් සිදුවේ. උදාහරණයක් ලෙස පහත සඳහන් අවස්ථාව ගත හැකිය. යම් අයකු රක්අත් 4කින් යුතු සලාතයක් ඉටුකරන්නේය. මෙම සලාතය අල්-zසුහ්ර් සලාතයක්ද, එසේත් නොමැතිනම් සුන්නත් සලාතයක්ද යන්න තීරණය වන්නේ මේ වූ අල්-නීයා නම් වූ චේතනාව පදනම් කරගෙනය. තවත් අයකු මස්ජිදයක රැඳී සිටින්නේය. එය පුරුද්දට කරන්නා වූ වෙහෙසට රැඳී සිටීමක්ද එසේ නොමැතිනම් මෙය අල්-ඉ:තිකාෆ්ද යන්නද වෙන් කර පෙන්වන්නේ මෙයයි. මෙය ගැන නබි i , , , ,dy wff,yji , ,ï තුමා පැහැදිලි කලේ කෙසේද යන්න කෙටියෙන් විමසා බලමු. ඒතුමාගෙන් "යම් අයකු ප්‍රදර්ශනය කිරීමට,

ආත්මාර්ක්ෂාවට හා එඩිතර කම දැක්වීමට සටන් කරන්නේය, මෙයින් ෆී-සබීලිල්ලාහ් (අල්ලාහ් foú÷k වෙනුවෙන් සටන් කිරීමට) අයත් වන්නේ කුමක්ද?" යනුවෙන් ප්‍රශ්න කළ අවස්ථාවේදී එතුමා "කවුරුන් අල්ලාහ් foú÷kගේ අණ හා ධර්මය උසස් කිරීම සඳහා සටන් කරන්නේද ඔහුම අල්ලාහ් foú÷k වෙනුවෙන් සටන් කරන්නේය" යනුවෙන් පැවසූහ. තවද (සෑම මිනිසෙකුටම තමන් චේතනා කළ දෙයම අයත් වේ) යන්න මගින් අල්-නීයා යන්න අන් අයකු විසින් කල නොහැකි බවද අගවන්නේය. මෙයට අමතරව කරන්නා වෙනුවෙන් වෙනත් අයකු (චේතනාවෙහි) පෙනීසිටීම, කිරීමට ඉදිරිපත් වීම යන්න සඳහා පහත සඳහන් අවස්ථාවන්හිදී ඉඩ ලැබෙන්නේය : zසකාත් ගනන් බැලීම, බෙදීම...තවද මෙහිදී ප්‍රධාන තැනැත්තා (සකාත් අනිවාර්ය වූ) හට එය කිරීමට හැකියාව තිබේද නැද්ද යන්නද වැදගත් නැත. (කවුරුන්ගේ හිජ්රතය (තම රට ගම අත්හැර යෑම) අල්ලාහ් තආලා හා නබි i,,,,dy wff,yji,,ï තුමා වෙනුවෙන් තිබුනේද ඔහුගේ එම හිජ්රතය අල්ලාහ් හා නබි i,,,,dy wff,yji,,ï තුමා හටම වන්නේය. තවද කවුරුන්ගේ හිජ්රතය මෙලොව දෙයක් පතා හෝ කාන්තාවක් විවාහ කර ගැනීම සඳහා තිබුනේද එම හිජ්රතය ඔහු පැතූ දේ සඳහාම වන්නේය) යන්න සැලකිල්ලට ගැනීමේදී පහත සඳහන් දෑ ගැන සඳහන් කිරීම ඉතාමත්ම වැදගත්ය. අල්-හිජ්රා යන්නෙහි අර්ථය : යම් කිසිදෙයක් පිලිකුල් කිරීම හා අත්හැරීම, තවද මේ නම් වූ අල්-හිජ්රා වර්ග කීපයක් වේ :

1- නබි i,,,,dy wff,yji,,ï තුමාගේ සහායකයන් මක්කාවේ සිට ඇබිසීනියාවට (මක්කාවාසීන්ගේ හිරිහැර උග්‍ර වූ විට) යෑම. මෙය නබිත්වයට වසර 5කට පසුව සිදුවිය.

2- අල්-බයිහකි තුමා පවසන අන්දමින් දෙවන හිජ්රතය මක්කාවේ සිට මදීනා නගරයට සිදු වූව වන්නේය. මෙය නබිත්වයට වසර 13කට පසුව සිදුවිය. මේ අනුව මක්කාවේ වාසය කළ සෑම මුස්ලිම්වරයකුටම නබි i , , , ,dy wff,yji,,ï තුමා වෙත හිජ්රත් කිරීම අනිවාර්ය විය. යම් විගතුන් පිරිසක් හිජ්රත් යන්න මක්කාවේ සිට මදීනාවට වන බව සඳහන් කළද, මදීනාවට යන ලෙස විශේෂ සඳහන් කිරීමක් කළ නොහැක. එනමුදු අනිවාර්ය වූ හිජ්රතය නම් නබි i , , , ,dy wff,yji,,ï තුමා සිටින ස්ථානයට හිජ්රත් කිරීමය. නබි තුමා මදීනාවේ සිටි නිසා එය මදීනාවට යාම ලෙස සඳහන් විය. තවද ඉබ්නුල්-අරබි තුමා සඳහන් කරන්නේ පොළොව මත වෙනත් තැනකට යාම (සංක්‍රමණය) පළා යෑම හා යමක් පතා යෑමක් ලෙස වෙන් කළහැක. පළා යාමක් වූ හිජ්රතය වර්ග 6ක් වේ.

- සටන්, අනතුරු පිරි රටක, භූමියක සිට සාමය හා සමාදානය පිරි තැනකට පළායාම. මේ වූ හිජ්රතය මෙළොව අවසානය දක්වා වලංගුය. නබි i , , , ,dy wff,yji,,ï තුමා "මක්කා ජයග්‍රහණයට පසුව හිජ්රතයක් නොමැත" යනුවෙන් අවලංගු කලේ නබි තුමා වෙත ඔහු සිටින්නා තැනට යන්නා වූ හිජ්රතයයි.
- බිද්ආ ("بدعة", අලුතින් හඳුන්වා දී ඇති දෑ.. මේ සම්බන්ධව හදීස් අංක 05 අර්ථ විවරණයේ දැන ගත හැක) පිරි ඇති ප්‍රදේශයකින් පිට වීම. ඉබ්නුල් කාසිම් තුමා මාලික් ryu; , ,dy wff,y පවසනවා ඇසුනේ යයි වාර්ථා කරන්නේ නම් "යම් කිසි භූමියක අල්-සලෆ් (පෙර වූවන් එනම් නබි තුමාගේ සහායකයන් හා පසු සියවසහි වාසය

කල තාබිරීන් වරුන්) බැනුම්, අපහාස වලට ලක් වන්නේද එහි වාසය කිරීම කාටත් යුතු වන්නේ නැත" ලෙසය.

- හරාම් වූ දෑ පිරී ඇති භූමියකින් පිට වීම, තවද හලාල් වූ දෑ පැතීම සෑම අයකුටම අනිවාර්ය වූවකි.
- තමන්ගේ ශරීරයට අහිතකර, හානිදායක දෑ වලින් පලා යාම : මෙය අල්ලාහ් තආලාගේ කරුණාව හා දයාව නිසා අපහට හිමි වූ දෙයකි. කවුරුන් හෝ තමන්ගේ ශරීරය හා සෞඛ්‍යය කෙරෙහි යම් අනතුරකින් බිය වන්නේද ඔවුනට එම අනතුරින් පළා යාමට අවසර ඇත. මෙම පළා යාම එම අනතුරින් බේරීමට දායක වීම මෙයට මුල් වන සාධකයයි. මෙය පළමුවෙන්ම කලේ නබි ඉබ්රාහිම් wff,yi,dï තුමය. එතුමා තම සමාජයෙන් තමන්ට එල්ල වන තර්ජන හා අනතුරැ නිසා "[illegible]" යනුවෙන් පවසා තම දේශයෙන් පිටවිය. තවද නබි මූසා wff,yi,dï තුමා ගැන අල්-කුර්ආනයේ සඳහන් වනුයේ "[illegible] [illegible]" යනුවෙනි.
- ලෙඩ රෝග (වසංගත) වලින් බියව තම දේශය අතහැර වෙනත් ප්‍රදේශයකට පළා යාම. තවද නබි i,,,,dy wff,yji,,ï තුමාද යම් පිරිසකට මදීනාවෙහි වෙනත් ප්‍රදේශයකට පිට වී යාමට මෙසේ අවසර දී තිබිණ.
- තමන්ගේ සැප සම්පත් මත ඇති බිය නිසා පළා යාම. මෙහිදී සැලකිල්ලට ගත යුතු වන්නේ එක් මුස්ලිම්වරයකුගේ වස්තුව ඔහුගේ ලේ මෙන්ම හරාම් වන බවය.

තවද යමක් පතා පිටවීමද වර්ග 10කට වෙන් කර පෙන්විය හැකිය. අල්-දීන් (ආගම) පතා පිටවීම හා මෙලොව

දෙයක් පතා පිටවීම ප්‍රධාන අංගයන් වන අතර ආගම පතා පිටවීම අංග 9කට වෙන් කළ හැකිය.

- ප්‍රයෝජනය හා ඥාණය සඳහා පිට වී යාම, අල්-කුර්ආනයේ "[illegible]" යන ලෙස සඳහන් කර ඇත (එනම් මෙදෙස බලා තමාගේ යහපත තකා ප්‍රයෝජනය හා ඥාණය ලබා ගැනීම මෙයින් අදහස් කර ඇත). මීට අමතරව zසුල්-කර්නයින්ද මෙලොව සැරිසරා අල්ලාහ් foú÷kගේ මැවීම්වල පුදුමයන් බලාගත්හ.
- හජ් වන්දනාව සඳහා යාත්‍රා කිරීම.

- ජිහාද් කිරීම සඳහා පිටවීම.
  - ජීවත්වීම උදෙසා රැකියාවක් කිරීමට පිට වී යාම.
  - ව්‍යාපාර හා අමතර ආදායම් සඳහා පිටවීම. තවද මෙයට අනුමැතිය ලැබී ඇති බවට පහත සඳහන් අල්-කුර්ආන් පරිච්ඡේදය සාධක කර ගත හැක "[illegible]".
  - ශිල්ප හැදෑරීම පිණිස පිට වීම.
  - පූජ්‍ය භූමියන් දැක බැලීම සඳහා යාම, මෙහි නබි i,,,,dy wff,yji,,ï තුමා පැවසූ වදනක් මතක් කිරීම ඉතාමත් වැදගත්ය. එනම් "දේවස්ථාන 3කට හැර අන් කිසි දේවස්ථානයක් පතා යාත්‍රා නොකළ යුතුය" යන්නය. මෙම දේවස්ථාන 3 නම් මක්කාවෙහි වූ අල්-මස්ජිදුල් හරාම්, මදීනාවෙහි වූ නබි i,,,,dy wff,yji,,ï තුමාගේ දේවස්ථානය හා ජෙරුසලමේ වූ අල්-මස්ජිදුල් අක්සා දේවස්ථානයන් වේ.

- ජිහාද් සඳහා භටයන් අවශ්‍යවන විට සටන් බිමකට යාම.
- අල්ලාහ්තආලා වෙනුවෙන් තවත් මුස්ලිම් සහෝදරයන් බැලීමට යාම. මුස්ලිම් හා අනෙකුත් ග්‍රන්ථ වල සඳහන් වන වග නම්, නබි i , , , ,dy wff , yji , , ï තුමා මෙසේ පැවසූහ "කෙනෙකු තවත් තැනක වාසය කරන සහෝදරයකු බැලීම සඳහා පිටවිය. ගමන් මාර්ගයේ ඔහු වෙත අල්ලාහ් foú÷k දූතයකු එවූ අතර, ඔහුගෙන් එම දූතයා 'නුඹ කොතනක යන්නේද?' යනුවෙන් ප්‍රශ්ණ කලේය. ඔහුද 'මෙම ගම්මානයේ සහෝදරයකු බැලීම සඳහා' යනුවෙන් පැවසූ අතර, පෙරලා 'ඔහුගෙන් නුඹට යමක් ලැබෙන්නට තිබේද?' යැයි ඇසුවේය. එයට ඔහු 'නැත, මා ඔහුව අල්ලාහ් foú÷k වෙනුවෙන් ආදරය කරන්නෙමි' යනුවෙන් පිළිතුරු දුන්නේය. එවිට එම දූතයා 'මා නුඹ ඔහුට කෙසේ ආදරය කරන්නේද එලෙසම අල්ලාහ් නුඹට ආදරය කරන්නේය යන වග දැන්වීමට පැමිණි දූතයෙක් වන්නෙමි' යැයි පැවසුවේය".

3- ඉස්ලාම් හා සම්බන්ධ නීති රීති දැනගැනීම සඳහා නබි i , , , ,dy wff , yji , , ï තුමා වෙත ගෝත්‍රිකයන් පැමිණීම හා හැදෑරීමෙන් අනතුරුව තම සමාජයට ආපසු යාම.

4- මක්කාවාසීන්ගෙන් ඉස්ලාමය පිළිගත් අය නබි i , , , ,dy wff , yji , , ï තුමා හමුවීම සඳහා මදීනාවට ඒම හා ආපසු යාම.

5- කුෆ්ර් භූමියක සිට මුස්ලිම් දේශයකට යාම. මුස්ලිම්වරයකුට කුෆ්ර් දේශයක වාසය කිරීමට අවසර නොමැත. අල්-මාවුර්දි (රහි) පවසන වග නම් "ඔහුට එම දේශයේ දරු පවුල්,

නැදෑ හිතවතුන්, සමාජයක් හා ඉස්ලාමය එළි කිරීම සඳහා වාතාවරණයක් තිබේනම් එම ප්‍රදේශය අත්හැර යාමට ඔහුට අවසර නොලැබෙන්නේය, කිමද යත් මේවා මගින් එම භූමිය ඉස්ලාම් දේශයක් වන්නේය" යනුවෙනි.

6- එක් මුස්ලිම්වරයකු තවත් මුස්ලිම් සහෝදරයකු ඉතාමත් උචිත හා යෝග්‍ය සාධකයක්, කාරණයක් නොමැතිව දවස් 3කට වැඩි කාලයක් අත්හැරීම (අමනාප වී කතා නොකිරීම). පළමු දින 3 මක්රූහ් වන අතර එයට වැඩි වීම හරාම් වන්නේය. ඉතාමත් බලවත් කාරණයක් මෙයට සාධක වේ නම් මෙයට අවසර ඇත.

7- සැමියා තම භාර්යාවගේ අකීකරුවීම සනාථවීමෙන් පසුව ඇයගෙන් ඈත් වීම. මේ ගැන අල්-කුර්ආන් හි සඳහන් වන්නේ "[redacted] (භාර්යාවන්) [redacted]" යනුවෙනි. තවද මෙම වර්ගයට පාපයන් පිරි අය වෙතින් ඈත්වීම, ඒ තැන් වලින් ඈත්වීම, ඒ අය හා කථාකිරීම, සලාම් දීම, පිළිතුරු දීම යනාදියෙන් ඈත්වීම යන්නද අයත් වේ.

8- අල්ලාහ් තහනම් කළ දේ වලින් ඈත්වීම, මෙම අර්ථදැක්වීම අල්-හිජ්රා යන වචනයට සම්බන්ධ වන ඉතාමත් පොදු වූත් සරළ වූත් අර්ථය වේ.

තවද " කවුරුන්ගේ හිජ්රතය (තම රට ගම අත්හැර යෑම) අල්ලාහ් තආලා හා නබි i , , , ,dy wff , yj i , , ï තුමා වෙනුවෙන් තිබුනේද ඔහුගේ එම හිජ්රතය අල්ලාහ් හා නබි i , , , ,dy wff , yj i , , ï තුමා හට වන්නේය. තවද කවුරුන්ගේ හිජ්රතය මෙලොව දෙයක් පතා හෝ කාන්තාවක් විවාහ කර ගැනීම සඳහා තිබුනේද එම හිජ්රතය ඔහු පැතූ දේ සඳහාම

වන්නේය." යන්නට පසුපස ඉතාමත් වැදගත් කථාවක් ඇතිබව අමතක නොකළ යුතු දෙයකි. කෙනෙකු මක්කාවෙහි සිට මදීනාව තෙක් හිජ්රත් ගිය අතර මෙයින් හිජ්රතය හා සම්බන්ධ ප්‍රයෝජනය නොපැතූ අතරම ඔහු උම්මු කයිස් නම් වූ කාන්තාවක් විවාහ කරගැනීමේ චේතනාවක් සිතැතිව එම හිජ්රතය කලේය. මොහු එයින් අනතුරුව "මුහාජිර් උම්මු කයිස්" යනුවෙන් පටබැඳුණි. මෙතැනදී තවත් ගැටලුවක් මතුවන්නේය. එනම් විවාහය ඉස්ලාමය හා සම්බන්ධ වූ වැදගත් දෙයක් වන අතර මෙහිදී එය මෙලොව හා සම්බන්ධ දෙයක් ලෙස හැඳින්වනු ලැබුයේ කිමද යන්නය. මෙය විග්‍රහ කිරීමේදී මෙහු ඇත්තටම විවාහය සඳහා පිට වූයේ නැත. නමුත් එළිපිට ඔහු හිජ්රතයද අභ්‍යන්තරව එයට පටැණිව විවාහය නම් වූ චේතනාව සගවාගෙන පිටවූ නිසාම මේ අන්දමින් අපහාසයට ලක් වූ බව සඳහන් කළ හැක. මෙයට අනුරූපව පහත සඳහන් දෑ ගත හැකිය: වෙළඳාම් කිරීමේ චේතනාවෙන් හජ් වන්දනාව සඳහා යාම, තනතුරු හා ප්‍රසිද්ධිය තකා ශිල්ප හැදෑරීමට පිටවීම....(අනෙකුත්..). "එම හිජ්රතය ඔහු පැතූ දේ සඳහා වන්නේය." යන්න සැලකිල්ලට ගැනීමේදී කවුරුන් හෝ වෙළඳාම, සංචාරය කිරීම යන චේතනාව මත හජ් වන්දනාව කරන්නේද ඔහුට කිසි සේත්ම එම හජ් සඳහා පරෝපකාරයක් නොමැත යන නිගමනයට ආ හැකිය. තවද මෙතැනදී තවත් දෙයක් සැලකිල්ලට ගත යුතුවේ. එනම් මෙහිදී හජ් වන්දනාවට මුල් වූ මූළික චේතනාව වෙළඳාම, සංචාරය...... වී තිබීමයි. මූළික වන චේතනාව හජ් කිරීම යනුවෙන් තිබේ නම් ඔහුට ඒ සඳහා වූ කුසල් හිමි වන අතරම වෙළඳාම ඒ හා සම්බන්ධ වූ අමතර ප්‍රයෝජනයකි. මීට අමතරව හජ් සඳහා වන පරිශුද්ධ වූ චේතනාව හා පිට වන කෙනෙකු හා සංසන්දනය කර බලන විට මොහුට අඩු කුසල් ප්‍රමාණයක් හිමිවන බවද සැලකිය යුතු කරුණකි. මේ දෙකම

බලාපොරොත්තුවෙන් යන කෙනෙකු ගැන නිගමනයන් දෙකකට එළඹිය හැකිය. මෙලොව පමණක් නොපැතූ නිසා ඔහුට කුසල් ලැබීමට ඉඩ ඇත. ඒ අතරතුරම කුසල් නොලැබීමටද ඉඩ ඇත. ඒ කිමද යත් පරලොව සම්බන්ධ වූ දෙයක් හා මෙලොව සම්බන්ධ වූ දෙයක් මිශ්‍ර වීමයි. එනමුදු හදීස් වදන් පෙන්වා දෙන්නේනම් මෙම නිගමනය තනි චේතනාව මත රැඳී තිබීමය. දෙකම මිශ්‍ර වූ විට ඔහු මෙලොව පමණක් පැතුවේය යන ලෙසද නිගමනය කළ නොහැක. والله أعلم

හදීස් සම්බන්ධ වූ පා සටහන් - මෙම හදීස් වදන අල්-බුකාරි හදීස් ග්‍රන්ථයෙහි පවා පළමු තැන ගත් ඉතාමත් වැදගත් හදීසයක් වන්නේය. අප ජීවිතයෙහි අප කරන්නා හා කියන්නා දෑ සියල්ලම හොඳ හා නරක, යහපත් හා අයහපත් යන ලෙස නිගමනය වන්නේ අපගේ චේතනාව සාධක වීම මගින්ය. එමනිසාම මෙම හදීසයට විගතුන් ඉතාමත් වැදගත් තැනක් හිමිකර දෙන අතර මේ වූ චේතනාව හිජ්රතය පමණක් නොව අනෙකුත් සියලුම දේ හා සම්බන්ධ බව පෙනවා දුන්හ. මේ අනුව චේතනාව ඉහත පෙන්වා දී ඇති ආකාරයට වඩා ඉතාමත් ගැඹුරු වූ දෙයක්ය. අපගේ ආහාර ගැනීම, නිදාගැනීම, මාර්ගයේ ගලක්, කටුවැලක් ඉවත්කිරීම හා අන් සෑම දෙයක්ම පරිශුද්ධ චේතනාවක් සමග මෙය අල්ලාහ් වෙනුවෙන් කරන්නෙමි, ඔහුගේ අණ පිළිපදින්නෙමි යන දෑ සිත තුළ ඇති කර ගැනීම තුළින් ජීවිතය ලස්සන කරගන්නා සේම අවසන් දින අප නොසිතූ පරිදි ඒ සඳහා කුසල් හිමිවනු ඇත. ඒ අතරම ඉස්ලාම් අපට පෙන්වා දෙන යාඥා කිරීම් හා අනෙකුත් මූලධර්මයන් ඉටුකිරීමේදී ඒ ඒ

දේවල් පිලිගැනෙන්නට අත්‍යාවශ්‍ය වූ කොන්දේසීන් හා නීති රීති වලට අනුව ඒවා කෙරෙන්නේද යන්න බැලීමද ඉතාමත් වැදගත්ය. යම් කිසි ක්‍රියාවක් පිලිගැනෙන්නට නම් නියත වශයෙන්ම කාරණා (කොන්දේසීන්) 2ක් පරිපූර්ණ විය යුතුය. ඒවා නම් අල්-ඉක්ලාස් නම් වූ පරිශුද්ධ වූ චේතනාව හා නබි (සල්) තුමාගේ ගමන් මගට (අල්-සුන්නාවට) අවනත වීම යන අංගයන් දෙකම අංග සම්පූර්ණ වීමය. ඒ අනුව අප යම් කිසි කුසල ක්‍රියාවක් කරන්නා අවස්ථාවේදී අල්-නීයා එසේත් නොමැති නම් අල්-ඉක්ලාස් යන්න පමණක් සැලකිල්ලට ගැනීම මගින් ඒවා සාර්ථක කර ගැනීමට නොහැකි වන අතර අප එය කරන්නා වූ ආකාරයට අල්-සුන්නාවෙහි අවසර ඇතිද යන්නද ඉතාමත් සැලකිල්ලකින් අවධාරනය කළ යුතුය (මේ සම්බන්ධ වැඩි දුර කරුණු හදීස් අංක 05 අර්ථකථනයේදී දැන ගැනීමට හැකිවනු ඇත). මේ සියල්ල සැලකිල්ලට ගන්නේ නම් අප කරන්නා වූ සෑම කුසල කර්මයක්ම ගගට කැපූ ඉණී ලෙස නොවීමට අපට වගා බලා ගත හැකිවනු ඇති අතරම එය අපගේ වගකීමද වන්නේය. එම නිසා අප ඉබාදත් හෝ අන කිසි පුන්‍ය කර්මයක් කරන විට එය පිරිසුදු චේතනාවත් සමග අල්-සුන්නා පවසන අන්දමටත් එකගව කරන්නේ නම් අපගේ ක්‍රියාවන් පිලිගැනෙන්නට ඇති ඉඩ කඩ වැඩි වන අතරම එම නිසාම මානසික තෘප්තියක්ද අපට ලබා ගත හැකිවනු ඇත.

ixy,g mßj¾;kh lrk ,ofo lfõÜ rfgy fijh lrk

fudfyduâ rï idk kidï